

Ο διεκδικητικός προστατευτισμός των ΗΠΑ

Description

Elvire Fabry*

Οι ομιλίες της εμπορικής αντιπροσώπου των ΗΠΑ Κάθριν Τάι είναι τόσο προσεκτικές που χρειάστηκαν σχεδόν δύο χρόνια για να κατανοήσουμε την εμπορική πολιτική των ΗΠΑ από τον πρόεδρο Τζο Μπάιντεν. Ο Μπάιντεν έλυσε δύο προβλήματα που βάραιναν τις διατλαντικές σχέσεις με την αναστολή των αμοιβαίων κυρώσεων που συνδέονται με τη διαμάχη μεταξύ Airbus και Boeing, και την αναστολή των δασμών στις εισαγωγές χάλυβα και αλουμινίου από την Ευρώπη. Παραμένει όμως ευθυγραμμισμένος με τη μονομερή προσέγγιση του Ντόναλντ Τράμπ και έχει εντείνει την επίθεση κατά της Κίνας και της αυξανόμενης οικονομικής της ισχύος. Ενώ η Αμερική επιδεικνύει πλέον έναν διεκδικητικό προστατευτισμό, η πρόκληση παραμένει να συνδυάσει αυτή την οικονομική απομόνωση με την ανάγκη να συσπειρώσει όσο το δυνατόν περισσότερους εταίρους σε έναν τεχνολογικό πόλεμο κατά της Κίνας.

Η προεκλογική υπόσχεση του Μπάιντεν για το 2020 ήταν να “κάνει το εμπόριο να δουλέψει για τους εργαζόμενους”. Αυτό τον οδήγησε να περιορίσει την πρόσβαση στην εσωτερική αγορά των Ηνωμένων Πολιτειών. Το Κογκρέσο έχει τώρα διακομματική αντίθεση τόσο από τους Δημοκρατικούς όσο και από τους Ρεπουμπλικάνους, στη διαπραγμάτευση νέων εμπορικών συμφωνιών που θα έδιναν στις ξένες εταιρείες μεγαλύτερη προσβασιμότητα στην αμερικάνικη αγορά. Δεν θα υπάρξει ανατροπή στην έξοδο των ΗΠΑ από τη Συμφωνία του Ειρηνικού (CPTPP), την οποία είχε αποφασίσει ο Ντόναλντ Τράμπ, ούτε θα υπάρξει επαναφορά των εμπορικών διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση (TTIP), οι οποίες επίσης είχαν ανασταλεί μόλις ανέλαβε τα καθήκοντά του ο Τράμπ.

Οι προσπάθειες της κυβέρνησης Μπάιντεν επικεντρώνονται στην ενίσχυση των εθνικών παραγωγικών δυνατοτήτων, μέσω κολοσιαίων δημόσιων επενδύσεων (550 δισεκατομμύρια δολάρια για υποδομές, 280 δισεκατομμύρια δολάρια για τον νόμο “Chips and Science Act” για την έρευνα και την παραγωγή ημιαγωγών, ασύρματων τεχνολογιών, βιοτεχνολογιών, και άλλα. Οι απαιτήσεις για τοπικό περιεχόμενο για τις εταιρείες που επιθυμούν να έχουν πρόσβαση σε αυτή τη δημόσια χορηγία ενισχύουν περαιτέρω τον οικονομικό εθνικισμό εις βάρος του σεβασμού της αρχής της μη διάκρισης του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου. Στο νόμο για τη μείωση του πληθωρισμού της 16ης Αυγούστου, η μείωση του φόρου κατά 7.500 δολάρια για την αγορά ηλεκτρικών οχημάτων απαιτεί ότι αυτά θα συναρμολογούνται στις ΗΠΑ και ότι οι μπαταρίες τους θα περιέχουν 40% τοπικά εξορυγμένα ορυκτά. Εξαίρεση έγινε για τον Καναδά και το Μεξικό, που είναι οι εταίροι των ΗΠΑ, στη συμφωνία USMCA, αλλά όχι για τους Ευρωπαίους, τους Κορεάτες ή τους Ιάπωνες, οι οποίοι εντοπίζουν άμεσο κίνδυνο στρέβλωσης του ανταγωνισμού και αμφισβητούν τη βάση του friend-shoring που υποστηρίζει η Ουάσιγκτον για την ενίσχυση των οικονομικών δεσμών με φιλικές χώρες.

Όπως η ΕΕ, η Ιαπωνία και άλλες μεγάλες εμπορικές δυνάμεις, οι Ηνωμένες Πολιτείες σκοπεύουν να ενισχύσουν την ανθεκτικότητα των αλυσίδων αξίας τους, μειώνοντας τις εισαγωγές στρατηγικών αγαθών που δημιουργούν υπερβολικές εξαρτήσεις από χώρες που μπορεί να γίνουν εχθρικές, αρχής γενομένης από την Κίνα.

Η προσπάθεια διαφοροποίησης της προσφοράς, δίνει προτεραιότητα στην επανατοποθέτηση της παραγωγής στις ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένης της επανεκκίνησης της εξόρυξης σπάνιων μετάλλων εγχώρια, η οποία εγκαταλείφθηκε τη δεκαετία του 1990 υπέρ της Κίνας, η οποία έχει πλέον παγκόσμιο μονοπώλιο. Αλλά η διαφοροποίηση των προμηθειών από φιλικές χώρες δεν διευκολύνεται από νέες εμπορικές συμφωνίες που θα

προσφέρουν προνομιακούς όρους στους Αμερικανούς εισαγωγείς. Αυτό το friend-shoring έχει ένα πρόσθετο κόστος για τις αμερικανικές εταιρείες σε σύγκριση με τις κινεζικές εισαγωγές ή με τους προτιμησιακούς όρους που διαπραγματεύονται άλλα μπλοκ, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός από την εγγυημένη πρόσβαση σε στρατηγικές πρώτες ύλες.

Από την άλλη πλευρά, ο Μπάιντεν δεν αμφισβήτησε τον δασμολογικό πόλεμο που ξεκίνησε ο Τράμπ στις κινεζικές εισαγωγές και συνεχίζει τη στρατηγική της επιλεκτικής αποσύνδεσης των κινεζικών αλυσίδων παραγωγής. Η αποσύνδεση δεν είναι πλέον μόνο τεχνολογική αλλά και οικονομική, με διαγραφή κινεζικών εταιρειών από το Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης και φιλτράρισμα των εξερχομένων επενδύσεων που μπορεί να στοχεύουν στην Κίνα.

Τα νέα μέτρα, που ανακοινώθηκαν μόλις λίγες ημέρες πριν από το 20ό Συνέδριο του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος, σηματοδοτούν την επιτάχυνση της αποσύνδεσης και μια σημαντική κλιμάκωση της σύγκρουσης. Απαγορεύονται πλέον όλες οι εξαγωγές ημιαγωγών (semiconductors) προς την Κίνα ή η υποστήριξη της κινεζικής παραγωγής ημιαγωγών, με άμεση ισχύ από το βράδυ της 7ης Οκτωβρίου. Ο Μπάιντεν δεν τάσσεται περισσότερο από τον Τράμπ υπέρ της ρύθμισης του διεθνούς εμπορίου μέσω πολυμερών κανόνων. Η Ουάσιγκτον διατηρεί το βέτο της στον διορισμό νέων διαιτητών στο δευτεροβάθμιο όργανο του μηχανισμού επίλυσης διαφορών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Αυτό υπονομεύει τη συμμόρφωση με τους υφιστάμενους κανόνες και περιορίζει την διάθεση των μελών του ΠΟΕ να συμφωνήσουν σε νέους κανόνες των οποίων η εφαρμογή δεν θα ήταν εγγυημένη μέσω διαιτησίας.

Αυτή η απεμπλοκή από τον πολυμερισμό δίνει στην Κίνα την ευκαιρία να προωθήσει πιο ενεργά το όραμά της για την παγκοσμιοποίηση “με κινεζικά χαρακτηριστικά”: οικονομική παγκοσμιοποίηση χωρίς αναφορά στη δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα πολιτικά δικαιώματα. Ενώ το Πεκίνο προσπαθεί να κερδίσει τις αναδυόμενες οικονομίες στο δικό του μοντέλο παγκοσμιοποίησης ενάντια στη φιλελεύθερη διεθνή τάξη που εγκαθιδρύθηκε από τις δυτικές δυνάμεις μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η Ουάσιγκτον επικεντρώνεται στον περιορισμό της ανόδου της τεχνολογικής ισχύος της Κίνας.

Προκειμένου να διασφαλίσουν την ηγετική τους θέση στην τεχνολογία, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν να περιοριστούν στον οικονομικό εθνικισμό που εφαρμόζεται, και στην απαγόρευση της πρόσβασης των κινεζικών εταιρειών στις αμερικανικές τεχνολογίες. Είναι επίσης απαραίτητο να περιορίσουν τη συνεργασία με τρίτες χώρες που θα μπορούσαν να ενισχύσουν την κινεζική δυνατότητα καινοτομίας. Η αμερικανική στροφή προς τον προστατευτισμό θα μπορούσε επίσης να περιορίσει την

ανταγωνιστικότητα των ΗΠΑ, εάν ο Μπάιντεν δεν καταφέρει να πείσει βασικούς εταίρους, όπως οι Ευρωπαίοι, οι Καναδοί, οι Ιάπωνες ή οι Αυστραλοί, να ευθυγραμμιστούν με τη στρατηγική του για αποσύνδεση από την Κίνα.

Χωρίς την προοπτική προνομιακής πρόσβασης στην αμερικανική αγορά που προσφέρει μια εμπορική συμφωνία, οι τρίτες χώρες έχουν λιγότερα κίνητρα να ευθυγραμμιστούν με τις πολιτικές επιλογές των ΗΠΑ, είτε πρόκειται για την υιοθέτηση των ίδιων περιορισμών στις εξαγωγές ορισμένων τεχνολογιών προς την Κίνα είτε για την υιοθέτηση αμερικανικών προτύπων. Η Αμερική του Μπάιντεν δεν διαπραγματεύεται πλέον διμερείς ή πολυμερείς κανόνες. Αντιθέτως, προτιμά τη διαβούλευση για την υιοθέτηση κοινών μέσων (όπως οι έλεγχοι των ξένων επενδύσεων), ή κοινών προτύπων, ιδίως στον ψηφιακό τομέα, με στρατηγικούς εταίρους που συγκεντρώνονται σε φόρουμ όπως το Συμβούλιο Εμπορίου και Τεχνολογίας μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή το Οικονομικό Πλαίσιο για την Ευημερία στον Ινδό-Ειρηνικό, στο οποίο συμμετέχουν 13 χώρες. Αυτές οι συμμαχίες θα πρέπει να βοηθήσουν στον περιορισμό της διεθνοποίησης των κινεζικών προτύπων.

Η πρόκληση για χώρες, όπως αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της Νοτιοανατολικής Ασίας, οι οποίες είναι σε μεγάλο βαθμό ενσωματωμένες τόσο στην κινεζική όσο και στην αμερικανική αγορά και οι οποίες πιέζονται να επιλέξουν έναν από τους δύο ρυθμιστικούς χώρους, θα είναι ακόμη πιο περίπλοκη, επειδή οι αλυσίδες αξίας των ενδιαμέσων αγαθών είναι πολύ περίπλοκες και σε μεγάλο βαθμό ενοποιημένες. Οι ΗΠΑ μπορούν να αποσυνδεθούν από την Κίνα, αλλά είναι πιο δύσκολο να αποσυνδεθεί ο υπόλοιπος κόσμος από την Κίνα. Η εγγύηση ασφάλειας που παρέχει η στρατιωτική ισχύς των ΗΠΑ μπορεί να οδηγήσει ορισμένες χώρες να ευθυγραμμιστούν με τη στρατηγική των ΗΠΑ.

Αλλά μένει να φανεί αν ο φιλικός προστατευτισμός δεν είναι απλώς ένα οξύμωρο που θα ωθήσει τις ΗΠΑ υπό την προεδρία του Μπάιντεν ή του διαδόχου του, να γίνουν πιο επιθετικές αυξάνοντας την πίεση στους φίλους τους να ευθυγραμμιστούν με τα αμερικανικά συμφέροντα.

** Η Elvire Fabry είναι Ανώτερη Ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Jacques Delors στο Παρίσι. Το άρθρο αυτό δημοσιεύθηκε στο μπλοκ του Ινστιτούτου, αναρτήθηκε επίσης στο μπλοκ της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών.*